

“Biz Gömülmüş Bir Nesiliz” İran'da Cinsel Azınlıklara Yönelik Ayrımcılık ve Şiddet

Özet

İran’da, sizin ülkenizdeki gibi eşcinseller yok. Bizde böyle bir olay yok.
- Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinejad, Columbia Üniversitesi, New York,
24 Eylül 2007

Mahmud Ahmedinejad’ın ülkesinde eşcinselliğin olduğunu inkar eden akıl almaz sözleri bugün de üç yıl önce, Eylül 2007’de New York Columbia Üniversitesi’nde ilk kez dile getirdiği zamanki kadar gerçek dışı.

İranlı yetkililer gey ya da trans birey oldukları için zorunlu askerlik hizmetinden muaf tutulmak isteyen yüzlerce erkeğin başvurularını incelemeye devam ediyor. Birçok saygın psikiyatır, psikolog ve seksolog devletin zımni onayıyla yüzlerce gey, lezbiyen, biseksüel ve trans (LGBT) İranlıyla cinsel “sapkınlıklarını” teşhis etmek ve “tedavi etmek” için görüşüyor. Ayrıca İran oldukça yüksek sayıdaki cinsiyet değiştirme ameliyatları ile dünya çapında bir şöhrete sahip. Bunların en azından bir bölümü kendilerini gey, lezbiyen ya da biseksüel olarak tanımlayan ama eşcinsellik “damgasından” kurtulmak ve İran yasalarına göre “yasal” hale gelmek için bu ameliyatı yaptırmak zorunda olduklarını düşünen İranlılar.¹

Ahmedinejad’ın İran’da eşcinsel bulunmadığı savı İran hükümetinin ülkedeki cinsel azınlıklara yönelik inkar ve hoşgörüsüzlük politikasıyla örtüşüyor. Bugün İran’da sıklıkla kötü muamele ve şiddete maruz kalan cinsel azınlıklara suçlu muamelesinin yapıldığı bir iklim hakim; devletin, özel kişilerin ve hatta polislerin LGBT bireylere yönelik saldırı ve tacizlerini resmen onayladığı anlaşılıyor ve LGBT bireyler genellikle hastalıklı, suçlu ya da Batı kültürünün yoz ajanları olarak görülüyor.

¹ 1987 yılında Ayetullah Humeyni’nin trans bireylerin cinsiyet değiştirme ameliyatı olmasına izin verdiği fetvanın yayınlandığı 1987 yılından bu yana İran’da trans cinsiyet kimlikler (*transgender*) tanınmaktadır.

Ancak resmi beyanlara rağmen binlerce İranlının kendilerini İran LGBT topluluğu mensubu olarak tanımladığına, bunun dışında çok sayıda kişinin de İran yasalarınca suç olan karşılıklı rıza ile eşcinsel ilişkiye girdiğine inanılıyor. Elbette İran LGBT topluluğunun kaç kişi olduğuna dair resmi bir istatistik bulunmuyor ancak İran'ın Tahran, İsfahan ve Şiraz gibi büyük kentlerinde varlıkları kabul ediliyor. Örneğin başkent Tahran'da İranlı LGBT bireylerin uğrak yeri olan halka açık yerler var. Hali vakti yerinde ya da orta sınıftan LGBT bireylerin mekanı olarak bilinen café ve lokantaların yanı sıra, genellikle aileleri tarafından reddedildikleri için toplum dışında yaşayan ve başta gey, trans kadın ve hayatlarını kazanmak için seks işçisi olarak çalışan diğerleri gibi LGBT bireylerin sık sık gittiği yerler olarak mimlenmiş parkların olduğu biliniyor.

İran içinde ve dışında yaşayan 125 civarında İranlı lezbiyen, gey, biseksüel ve trans bireylerle son beş yıl içinde yapılan görüşmelere dayanılarak hazırlanmış bu raporda İran'ın lezbiyen, gey, biseksüel ve trans bireyler ile cinsel faaliyetleri ve cinsiyet kimliklerini ifade etmeleri sosyal ve dini normlara uymayan vatandaşlarına yönelik ayrımcılık ve şiddet olayları belgeleniyor. İnsan Hakları İzleme Örgütü bu ihlalleri İran yönetiminin genel anlamda kendi vatandaşlarına uyguladığı keyfi yakalama ve gözaltı, özel hayatın gizliliğini ihlal, alıkonanlara kötü muamele ve işkence ile hukuka uygunluk ve adil yargılanma eksikliği gibi sistematik insan hakları ihlalleri bağlamında inceliyor.

İran'ın polis ve katılığıyla bilinen paramiliter *basij* güçleri dahil güvenlik gücü mensupları gey olduğundan şüphelendiği kişileri taciz etmek, yakalamak ve tutuklamak için bu ayrımcı yasalardan güç alıyor. Bu olayların genellikle park ve café gibi mekanlarda gerçekleştirilmesine rağmen İnsan Hakları İzleme Örgütü güvenlik güçlerinin ev baskınları da yaptığını ve uygunsuz cinsel faaliyet ve toplumsal cinsiyet ifadelerinde bulduklarından şüphelendikleri kişileri gözaltına almak için internet sitelerini izlediğini belgelemiştir.

Raporda ayrıca polis ve *basij* güçlerinin LGBT ya da LGBT olduğundan şüphelendikleri kişilere gerek kamusal alanlarda gerekse gözaltı tesislerinde kötü muamele ve bazı durumlarda işkence yaptıkları da belgeleniyor. Görüşülen birkaç kişi de güvenlik güçlerinin cinsel saldırısı ya da tecavüzüne uğradıklarını iddia etmiştir.

Raporda ayrıca İran yasalarının uygulanmasından doğan ihlaller de inceleniyor. Örneğin cinsel suçlarla suçlanan kişiler sıklıkla adil yargılama ilkeleri dikkate alınmadan, üstünlük görülen davalarla yargılanıyor. Eşcinsellik davalarına bakan yargıçlar genellikle İran ceza yasasının kanıtla ilgili katı ilkelerini gözardı ediyor ve tartışmalı soruşturma yöntemleri ve kişinin masumiyetine ya da suçluluğuna karar verirken kabul edilmemesi gereken kanıtlara başvuruyor. Mahkumiyet kararları genellikle işkence ve ağır psikolojik baskı altında alınmış

itiraflara dayanarak veriliyor ve mahkemeler eşcinsellikle suçlanan sanıkları, varolan aklayıcı kanıtlara ve suçlayıcı kanıt bulunmamasına rağmen, sadece “yargıcın kanaati”ne dayanarak mahkum ediyor. Son olarak, raporda İran’dan (başta Türkiye olmak üzere) başka ülkelere kaçan LGBT mültecilerin yaşadıkları zorluklar ve cinsel azınlıkların haklarıyla bağlantılı konularda çalışan İranlıların karşılaştığı tehlikeler inceleniyor.

İran yasaları devletin lezbiyen, gey, biseksüel ve trans kişiler dahil tüm cinsel azınlıklara yönelik düşmanca tutumunu açıkça yansıtıyor. İran ceza yasası geleneksel evlilik dışındaki her türlü cinsel ilişkiyi suç olarak tanımlıyor ve kanun rıza ile olup olmadığı dikkate alınmaksızın eşcinsel ilişkiyi özellikle yasaklamaktadır. “Eşcinsellik suçları” ile suçlanan kişileri bekleyen kovuşturma ve ağır ceza alma tehdidi, İran’ın karşılıklı rızayla cinsel ilişkiye girmeleri her koşulda suç sayılan LGBT azınlığına yönelik ayrımcılıktır. Örneğin İran yasaları iki erkek arasında hem rıza ile hem de zor yoluyla cinsel ilişkiyi kapsayacak şekilde tanımlanmış olan sodomiye yasaklamaktadır. İki erkek arasındaki cinsel ilişki (*lavât*) suçunun cezası ölüm, iki kadın arasındaki cinsel ilişki (*musahaka*) suçu ise işlenen ilk üç suç için 100 kırbaç, dördüncüsünde ölüm cezasıdır. Veriler bu cezaların infaz edildiğini gösteriyor - yani İran’ın savunmasız LGBT topluluğu için ölüm riski gerçek.

Karşılıklı rıza ile eşcinsel ilişkiyi suç sayan ve ölüm cezası öngören kanun hükümleri İran’ın 1975 yılında taraf olduğu ve “en ağır suçlar” dışında ölüm cezasını yasaklayan Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi (UMSHS)² yükümlülüklerine aykırıdır. Ayrıca Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS) de eşcinsel ilişki (ya da bir başka suç) işlediği iddiasıyla yargılanan ve suçun işlenme tarihinde 18 yaşından küçük olmaları halinde İran’ın bu çocukları idam etmesini yasaklamaktadır.³ UMSHS’ni yorumlayan İnsan Hakları Komitesi tüm taraf devletlere eşcinselliği ya da eşcinsel ilişkiyi suç olarak tanımlayan yasaları iptal etmeleri için çağrıda bulunmuştur. İran hükümetinin uluslararası insan hakları hukuku ve örfi hukuka göre yasal yükümlülüğü vardır ve kendi ve daha önceki İran hükümetlerinin taraf olduğu sözleşme taahhütleri bağlayıcıdır.⁴ UMSHS hükümleri -güvenliği sağlamak ve hukunun uygulanmasından sorumlu olan görevliler dahil- tüm İran yetkililerin önüne gereken çalışmaları yapmaları yönünde bir görev koymaktadır.

² Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi (UMSHS), 16 Aralık 1966 tarihinde kabul edilmiş G.A. Res. 2200A (XXI), 21 U.N. GAOR Supp. (No. 16) at 52, U.N. Doc. A/6316, (1966), 999 U.N.T.S. 171, 23 Mart 1976 tarihinde yürürlüğe girmiştir..

³ Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS) 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilmiştir, 1577 U.N.T.S.3. (Yürürlüğe girme tarihi 2 Eylül 1990), Madde 37(A).

⁴ 23 Mayıs 1969 tarihinde imzaya açılan Sözleşme Hukukuna Dair Viyana Sözleşmesi uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülüklerin yönetimin değişmesiyle sona ermeyeceğini belirtir.

İnsan Hakları İzleme Örgütü İran devletine İslami Ceza Kanunu'nda karşılıklı rıza ile eşcinsel ilişkiyi suç sayan tüm yasa ve hükümleri, özellikle de ölüm cezası öngörenleri iptal etmesi ve LGBT bireylere ve hemcinsler arası karşılıklı rıza ile ilişkide olankişilere taciz, kötü muamele, yakalama, tutuklama, kovuşturma ve mahkum etme uygulamasından vazgeçmesi için çağrıda bulunmaktadır. İnsan Hakları İzleme Örgütü ayrıca İran'ın *basij* birimi dahil tüm güvenlik güçlerinin cinsel azınlıklara, LGBT topluluğundan olduğu düşünülen kişilere ve "efemine erkekler" gibi diğerlerine yönelik toplum içinde taciz, kötü muamele ve tutuklama uygulamalarını yasaklamaları ve bu tür fiillerde bulunmuş olan güvenlik gücü mensupları hakkında soruşturma yürüterek yargılanmalarını sağlaması için de çağrıda bulunmaktadır. Güvenlik güçlerince işkence, kötü muamele veya işkence tehdidi sonucu alınan ya da alındığı düşünülen tüm ifade ya da itirafların kullanılması men edilmelidir.

İnsan Hakları İzleme Örgütü diğer ülkeler ve BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'nden de savunmasız durumdaki İranlı LGBT mülteci ve sığınmacıların haklarını güvence altına alacak ilke ve tavsiyeleri yürürlüğe sokmasını talep etmektedir.

Tavsiyeler

İran hükümetine:

- İslami Ceza Kanunu'nda karşılıklı rıza ile eşcinsel ilişkiyi suç olarak tanımlayan tüm yasa maddelerini ve diğer mevzuatı iptal edin. Bu maddelerden bazıları:
- 110-11. Maddeler, *lavat* ya da *livat*ı suç olarak nitelendirir ve bu fiiller için “hem aktif hem pasif eşlerin erişkin, akıl sağlığı yerinde ve özgür iradeleriyle hareket etmiş olmaları halinde ölüm” ile cezalandırılması gerektiğini belirtir;
- 121-22. Maddeler iki erkek arasındaki duhul olmaksızın yapılan “ön sevişme” (*tafhiz*) suçuyla ilgilidir ve kırbaç ile cezalandırılır (dördüncü mahkumiyette ceza ölümdür);
- 123-24. Maddeler iki erkek arasında “şehvetle öpüşme”yi ve “aynı örtü altında ihtiyatsızca” yatmayı suç olarak tanımlar ve kırbaç cezası öngörür;
- 129-31. Maddeler *musahaka* ya da kadınlar arasında karşılıklı rıza ile cinsel ilişkiyi suç olarak tanımlar ve kırbaç cezasıyla cezalandırır (dördüncü mahkumiyette ceza ölümdür);
- İran Ceza Kanunu'nun, Şeriat hakiminin sadece “geleneksel yöntemler yoluyla oluşturduğu” kanaate dayanarak eşcinsel ilişkiyle ilgili olanları da dahil, mahkumiyet kararı vermesine izin veren ve hakimlerin suçun işlenip işlenmediğine karar verirken sağlam olmayan ikinci derece kanıtlara dayanmasına olanak veren 120. Maddesini iptal edin;
- İslami Ceza Kanunu'nu, tecavüz suçunu cinsiyet ayrımı yapmaksızın ve evlilik içi tecavüzü de kapsayan tek bir hükümü içerecek şekilde değiştirin;
- Kutsal dini kuralları alenen ihlal etmek (Madde 638), ahlak dışı ya da yoz toplantılar düzenlemek (ya da katılmak) (Madde 639(A)) ve başkalarını yoz ve müstehcen fiillere teşvik etmek (Madde 639 (b)) gibi kamu ahlak ve iffetine karşı suçlara dayanarak cinsel azınlıklara yönelik taciz, kötü muamele, kovuşturma ve mahkumiyet uygulamalarını sona erdirin;
- “Ahlak dışı” olarak değerlendirilen malzemenin (LGBT siteleri, edebiyatı ve diğer ürünler dahil) üretimi, kullanılması ve dağıtılmasını yasaklayan İslami Ceza Kanunu,

Basın Yasası ve Sibersuçlar Yasası hükümlerine dayanarak cinsel azınlıklara yönelik taciz, yakalama, gözaltı, kovuşturma ve mahkum etme uygulamalarını sona erdirin;

- Karşılıklı rıza ile eşcinsel faaliyet ya da ilişki içinde olduğu için ceza alan kişilerle ilgili bütün mahkumiyet kararlarını ve cezaları iptal edin ve bu tür mahkumiyet kararları sonucunda hapiste bulunan herkesi derhal serbest bırakın;
- Fiilin rıza ile mi yoksa zorla mı gerçekleştirildiğine bakılmaksızın, 18 yaşından küçükken *lavat* (livata) suçu işlediği iddiasıyla hukuksuz olarak verilen ölüm cezalarını derhal iptal edin;
- “Davranış bozukluğuna” sahip, ahlaken ve cinsel anlamda sapkın oldukları gerekçesiyle gey ve trans İranlıların silahlı kuvvetlerde görev yapmasını yasaklayan askeri düzenlemeleri değiştirin;
- Askerlik hizmetinden muafiyet amacıyla bir kişinin gey ya da trans olduğunu kanıtlamak için özel ve kamu sağlık görevlileri tarafından tüm onur kırıcı fiziksel ve psikolojik testlerin yapılmasını ve bunların kullanılmasını sona erdirin;
- İran’ın *basij* kuvvetleri dahil tüm güvenlik güçlerinin cinsel azınlıklara, LGBT topluluğundan olduğu düşünülen kişilere ve “efemine erkekler” gibi diğerlerine yönelik toplum içinde taciz, kötü muamele ve tutuklama yapmalarını yasaklayın ve bu tür fiillere karışan güvenlik mensuplarını soruşturmaya tabi tutup yargılayın;
- Tüm İranlıların özel hayatlarının gizliliğine saygı gösterin ve koruyun ve güvenlik güçlerinin İran’daki cinsel azınlıklara yönelik internet tuzakları veya ev baskınları gibi tüm hedef alma ve tuzak kurma uygulamalarını sona erdirin;
- Güvenlik güçlerinin gözaltındaki cinsel azınlıklara ya da cinsel azınlıklara mensup olduğuna inanılan kişilere taciz, suistimal, kötü muamele, saldırı ve cinsel saldırıda bulunmasını yasaklayın ve bu tür fiillere karışmış güvenlik gücü mensupları hakkında soruşturma yürüterek yargılayın;
- Eşcinsel ilişkiyle ilgili kovuşturmalar da dahil, tüm kovuşturmalarda işkence veya işkence tehdidi ya da kötü muamele ile elde edilmiş itiraf ve ifadelerin kullanılmasını yasaklayın;

- Mağdurların cinsel azınlık olup olmadığına bakılmaksızın, kolluk görevlilerinin ev içi şiddet ve (zorla tedavi ve/veya ilaç vermek dahil) kötü muamele uygulayanlar hakkında usule uygun soruşturma yürüterek suçlamada bulunmasını sağlayın;
- Kişilerin kendilerini tanımladıkları toplumsal cinsiyete saygı gösterilmesi ve yasal olarak tanınmasını sağlayacak tüm hukuki, idari ve gereken diğer tedbirleri alın ve devletin verdiği kimlik belgelerinde kişinin kendi tanımladığı toplumsal cinsiyetin yazılmasına olanak veren usulleri hayata geçirin;
- Yasalar ya da usul kuralları yoluyla, kimlik tespiti ya da kişileri cinsiyete göre ayırıştırma gerektiren her tür durumda, kimlik belgesinde yapılan değişikliklerin tanınmasını garanti altına alın;
- Özel sektörde işverenlerin kişilere cinsel yönelimlerinden ya da cinsiyet kimliklerinden dolayı ayrımcılık yapmamalarını sağlayın ve İran yönetimi tarafından zaten yasal olarak tanınan transseksüel ve trans toplumsal cinsiyete sahip İranlıların böylesi bir ayrımcılığa maruz kalmaması için özel yasalar hazırlayıp yürürlüğe sokun;
- Trans toplumsal cinsiyet ya da transseksüel kişilere, Cinsiyet değiştirme ameliyatı olmuş olanlara hormon tedavisini de içeren fiziki ve psikolojik hizmetlere gereğince erişebilmelerini garanti altına alın;

Türkiye ve Bölgedeki Mülteci Girişi Olan Diğer Ülke Hükümetlerine:

- Hiç bir İranlı sığınmacı ve mültecinin gerek sınırda (giriş izni vermeyerek) gerek ev sahibi ülkeye girdikten sonra ülkelerine geri gönderilmesine izin vermeyin ve iltica prosedürüne erişebilmelerini sağlayın;
- Tüm kolluk görevlileri ve diğer kamu çalışanlarının ayırım gözetmeden İranlı sığınmacı, mülteci ve göçmenlere -cinsel yönelim ya da toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık yapmamak dahil- insan onuruna yaraşır biçimde ve insan haklarına saygılı davranmasını sağlayın;
- LGBT sığınmacı, mülteci ve göçmenlere yönelik şiddeti yasaklayın ve yapılması halinde gereğince kovuşturun;
- Tüm sığınmacı ve mültecilere hareket özgürlüğü tanıyın; LGBT sığınmacı ve mültecileri “uydu kentlere” yerleştirmek yerine cinsel yönelimleri ya da toplumsal

cinsiyetleri yüzünden hedef haline gelme olasılıklarının daha düşük olduğu büyük kentlerde ikamet etmelerine izin verin;

- LGBT bireyler dahil tüm sığınmacı ve mültecilere çalışma izni verin ve gereken hallerde belge ve harç zorunluluğundan muaf tutulmasını sağlayın
- LGBT bireyler dahil tüm sığınmacı ve mültecilerin, en azından ülkede bulunan diğer yabancılarla eşit koşullarda sağlık hizmeti ve ilaca erişimini sağlayın;
- LGBT bireyler dahil tüm sığınmacı ve mültecilerin ikamet harcından muaf tutulmak için başvuru yapmalarına olanak verin ve Türkiye'nin Harçlar Kanunu (Kanun no.492) 88.Maddesi uyarınca harç muafiyeti için başvurma hakları olduğu konusunda bilgilendirin;
- “Geçici sığınma” mülakatı yapan polis memurlarına belirli bir sosyal gruba mensup kişilerin korunmasına ilişkin hukuki standartlar, potansiyel cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet iddialarını tespit etmek için kullanılan mülakat teknikleri ve gereken ifadeyi tehdit etmeyen bir üslupla alma yöntemleri konularında eğitim verin;

BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne:

- İran'da cinsel yönelim ve cinsel kimliğin ifadesine yönelik saldırı ve kötü muamele vakalarını yakından izleyin ve raporlayın; cinsel yönelim ve cinsel kimliğe dayalı zulüm korkusu yaşayan İranlı sığınmacıların iltica başvuruları konusunda ev sahibi ülkelere rehberlik sağlayın;
- LGBT sığınmacı ve mültecileri bölgedeki ilk sığındıkları ülkelerde kötü muameleden korumak ve olası bir geri gönderilme tehdidini önlemek için müdahale edin;
- Acilen bölge dışına çıkarılması gerektiği tespit edilen mültecilerin hızla üçüncü ülkeye yerleştirilmeleri için giriş ülkesi ve kabul eden ülkelerle işbirliği içinde çalışın;
- LGBT sığınmacıların kadın ya da erkek mülakatçı ve tercüman taleplerini yerine getirin;
- Çevirmenlere LGBT sığınmacılarla çalışma konusundaki gizlilik, tarafsızlık ve saygılı davranma gibi konuları da içeren iyi uygulamalarla ilgili eğitim verin ve çevirmenlerin

LGBT sığınmacılarla çalışırken uygun terminolojiye vakıf olmalarını ve kullanmalarını sağlayın;

- Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği ile İlgili İltica Başvurularına Dair BMMYK Rehberi ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı Zulüm Konusunda 2002 BMMYK Rehber İlkelerine uygun eğitim malzemeleri geliştirin ve kullanın;
- “Kabul ülkeleri” ile işbirliği içerisinde, mülteci statüsü tanınmış LGBT bireylerin başvurularını bu ülkelere eşleriyle birlikte yerleştirilecek şekilde hazırlayın.

AB Üye Ülkeleri, Kanada, Avusturalya, ABD ve Diğer İlgili Devletlere:

- Bölgedeki tüm devletlerin ülkelerinden kaçan İranlı LGBT mültecilere yönelik muameleye dair uluslararası hukuk standartlarına uygun davranılması konusunda ısrarcı olun;
- İran’da cinsel yönelim, cinsiyet ifadesi ve kimliğine dayalı saldırı ve kötü muamele vakalarını yakından gözlemleyin ve rapor edin;
- LGBT sığınmacı ve göçmenleri bölgedeki ilk sığınma ülkesinde görebilecekleri kötü muameleden korumak için müdahale edin;
- LGBT sığınmacı ve göçmenlerin sığınma ülkesinde entegrasyonu ve ülkelerine geri dönüş ihtimallerinin genellikle mümkün olmadığını kabul edin ve sığınma ya da iltica ülkelerinin LGBT sığınmacı ya da mültecileri İran’da cinsel yönelime dayalı sistematik zulüm olmadığı ya da LGBT kişilerin cinsel yönelim ya da kimliklerini gizlemeleri halinde İran’da rahatça yaşayabilecekleri gerekçesine dayanarak geri göndermelerini (ya da geri gönderme tehdidini) yasaklayın;
- LGBT bireyler dahil, bölgeyi acilen terk etmesi gereken tüm mültecilerin hızla yerleştirilme ihtiyaçlarına açık olun.